

Я.А. МАКСИМЕНКО, канд. екон. наук, доц. НТУ “ХПІ”

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Стаття присвячена проблемі інтеграції України до світової економічної системи. Проаналізовано участь України в різних формах міжнародних економічних відносин: міжнародній торгівлі, міжнародному переміщенні капіталу, міжнародній міграції робочої сили. Виявлено основні проблеми в області участі України в даних процесах. Запропоновано напрями ефективної інтеграції України до світової економічної системи.

Ключові слова: світова економічна система, міжнародні економічні відносини, міжнародна торгівля, міжнародне переміщення капіталу, міжнародна міграція робочої сили, інтеграція.

Вступ. У сучасній світовій економіці міжнародне економічне співробітництво є одним із найважливіших чинників подальшого розвитку світового господарства. Кожна країна світу більшою чи меншою мірою бере участь у міжнародних економічних відносинах, підвищуючи ефективність використання ресурсів. Україна також бере участь у цих процесах, але, незважаючи на це, залишається невирішеною проблема подальшої інтеграції України до світової економічної системи. Необхідність аналізу даної проблеми та пошук шляхів її вирішення зумовлює актуальність даної теми.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Дослідження та вирішення проблем економічної взаємодії країн розглядаються такими вченими, як: З. Борисенко, А. Гайдуцький, І.В. Горбенко, В. Катасонов, А.О. Кірюхіна, Ю. Макогон, М.І. Масленников, О.Г. Пухтаєвич, О. Руда. Однак, незважаючи на достатню розробленість цієї проблеми, питання подальшої участі України в світогосподарських процесах залишаються відкритими.

Мета статті. Метою роботи є аналіз участі України в міжнародних економічних відносинах, розробка напрямів ефективної інтеграції України до світової економічної системи.

Матеріали досліджень. Успішна інтеграція України до світової економічної системи залежить від ступеня і характеру залученості країни до світогосподарських процесів: міжнародної торгівлі, міжнародного переміщення капіталу, міжнародної міграції робочої сили тощо.

Україна є активним суб'єктом міжнародних торговельних відносин. Про це свідчать наступні дані. У порівнянні з 2000 роком - у 2001 році спостерігалась тенденція до збільшення зовнішньоторгівельного обороту України - збільшення експорту на 10,4% (21,9 млрд. дол.) і імпорту на 5,7% (17,9 млрд. дол.). У наступних роках також можна спостерігати тенденцію до

збільшення зовнішньоторгівельного обороту: 2003 - зростання експорту та імпорту, зовнішньоторгівельний оборот товарами і послугами України виріс на 28,8% у порівнянні з 2002 роком і досяг 51 млрд. дол. У 2004 році зовнішньоторгівельний оборот зріс на 38,3%, при цьому збільшився експорт на 44,3% і імпорт на 31,2%. Тенденція до збільшення зовнішньоторгівельного обороту спостерігалась до 2008 року. В 2009 році спостерігався економічний спад. Незважаючи на девальвацію гривні, зовнішньоторгівельний оборот України в 2012-2013 роках істотно зменшився [1].

З 2005 року баланс товарів був від'ємним і складав -1135млн. дол. у 2005 році, -5194 млн. дол. у 2006 році, -10572 млн. дол. у 2007 році, а в 2008 році він склав -16091 млн. дол. У 2009 році він зменшився до -4307 млн. дол., в 2010 він вже склав -8388 млн. дол., у 2011 році зріс майже вдвічі до -16252 млн. дол., у 2012 році до -19478 млн. дол. У 2013 році баланс товарів складав -19 997 млн. дол. За 9 місяців 2014 року баланс товарів також був від'ємним і складав -4027 млн. дол.[4]. Останнім часом експорт і імпорт України зменшується. Тільки за III квартал 2014 року темпи падіння експорту склали 14,4%, а імпорту 37,1%. При цьому слід зазначити, що структура експорту і імпорту залишається несприятливою. Так, в загальному експорті питома вага металургійної продукції складає 27,0%, продукції АПК 31,8%, машинобудівної продукції 12,8%, продукції хімічної промисловості 7,6% за III квартал 2014 року. В імпорті переважали мінеральні продукти 23,0% до загального імпорту, при цьому питома вага машинобудівної продукції складала 20,8%, продукції хімічної промисловості – 18,8%, продукції АПК – 8,5%. Необхідно відмітити, що така сировинна спрямованість експорту і залежність від енергоносіїв в імпорті спостерігалась і в попередні періоди [4].

Аналіз структури зовнішньої торгівлі України по країнам свідчить про наступне. У 2013 році частка країн СНД в експорті України становила 35,8%, в тому числі Російської Федерації — 23,2%. На країни Європи довелося лише 26,3%, в тому числі на країни ЄС — 25,8%. Країни Азії займають в українському експорті 25,9%, Америки — 3,3%, Африки — 7,8%, Австралії — 0,1%. В імпорті України частка країн СНД в 2013 р. була ще вище — 37,1%, при цьому частка Російської Федерації складала 27,4%. Частка країн Європи в імпорті України - 31,9%, в тому числі країн ЄС — 30,2%. Частка країн Азії в українському імпорті складала 17,0%, Америки-4,8%, Африки-0,8%, Австралії-0,1% [3].

Таким чином, основними торговельними партнерами України є країни СНД і Європи. Структура українського експорту та імпорту суттєво відрізняється за цими регіонами. За даними 2013 року, Україна експортує в СНД переважно машини та устаткування, транспортні засоби — 65,6% від загального обсягу даної групи товарів, деревину та вироби з неї — 59,1%, промислові вироби -48,8%, продукцію хімічної промисловості -51,0%, чорні й кольорові метали та вироби з них -29,5%. В Європу експорт складають більшою мірою мінеральні продукти — 40,5% від загального обсягу даної групи товарів, деревина та вироби з неї — 29,6%, промислові вироби -47,5%, продовольчі товари — 27,0%, машини та устаткування,

транспортні засоби — 20,8%, чорні й кольорові метали та вироби з них -26,4% [3].

Україна імпортує з країн СНД переважно мінеральні продукти — 80,5% від загального обсягу даної групи товарів, продукцію хімічної промисловості — 22,0%, деревину та вироби з неї — 22,3%, чорні й кольорові метали та вироби з них -36,2%. З країн Європи імпорт складають деревина та вироби з неї — 67,3% від загального обсягу даної групи товарів, продукція хімічної промисловості — 55,3%, продовольчі товари — 43,2%, машини та устаткування, транспортні засоби — 45,3%, чорні й кольорові метали та вироби з них — 33,3% [3].

Таким чином, спостерігається різна товарна структура експорту та імпорту до цих країн. Товари більш високого ступеня обробки переважають в експорті України до країн СНД та в імпорті з країн Європи. В той же час в українському імпорті з країн СНД і експорті до країн Європи домінують товари більш низького ступеня обробки.

Україна бере участь також у міжнародному переміщенні капіталу. Чисті надходження за прямими іноземними інвестиціями у третьому кварталі 2014 року стали додатними — 726 млн. дол., з них 22,1% було спрямовано у банківський сектор. Станом на 01.10.2014 накопичений обсяг інвестицій в економіку України дорівнював 66,6 млрд. дол., а в розрахунку на одну особу — 1,6 тис. дол. [4].

Найбільше прямих іноземних інвестицій зосереджено у фінансовій та страховій діяльності — 25,3%. Частка інвестицій у металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів — 18,5%, в оптову та роздрібну торгівлю — 10,9%, в операції з нерухомим майном — 7,0%, в професійну, наукову та технічну діяльність — 5,6%, в виробництво харчових продуктів — 5,0%, в інформацію та телекомунікації — 3,3%, в діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування — 2,6%, будівництво — 2,4%. інші — 19,4% [3].

Основними країнами-інвесторами України є Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Австрія, Росія, Велика Британія. Аналізуючи динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну з країн Європейського Союзу, слід відмітити наступне. З 2008 року спостерігалось зростання прямих іноземних інвестицій. В 2008 році вони склали 35792 млн. дол., в 2009 році — 38976 млн. дол., в 2010 році — 43429 млн. дол., в 2011 році — 47702 млн. дол., в 2012 році — 51266 млн. дол., в 2013 році — 52704 млн. дол. За 9 місяців 2014 року відбулось скорочення прямих іноземних інвестицій до 44228 млн. дол., що склало 84,9% до попереднього періоду. При цьому частка Кіпра склала 44,5% до загального обсягу, Німеччини -13,0%, Нідерландів -11,8%, Австрії -10,7%, Великобританії — 5,3% [3].

Також Україна бере участь у процесах трудової міграції. Зараз Україна виступає на міжнародних ринках більшою мірою як держава-експортер робочої сили. Серед країн, в які в основному спрямовані трудові міграційні потоки України переважають - Польща, Швеція, Кіпр, Росія, Іспанія,

Німеччина. У нашу країну приїжджають працевлаштовуватися іммігранти з Молдови, Росії, Туреччини, Китаю, В'єтнаму, працюють вони в основному в сферах послуг і торгівлі, українські ж громадяни за кордоном - у промисловості, будівництві, сільському господарстві.

Спостерігається динаміка зростання міграції громадян України, які були працевлаштовані за кордоном, і навпаки тенденція до зниження іноземних громадян, що працюють в Україні. За даними державної служби зайнятості, кількість українців, які офіційно працевлаштовані за кордоном у 2012 році, склала 86,7 тис осіб, а кількість іноземців, які тимчасово працюють в Україні, на кінець 2012 року, склала -7,5 тис. осіб [2].

На сьогоднішній день міграція робочої сили для України має в основному негативні наслідки. Мігрують, як правило, висококваліфіковані фахівці, що приводить до втрати трудового, інтелектуального, культурного потенціалу нашої країни.

Результати досліджень. Україна має торговельні відносини з багатьма країнами світу, однак, останнім часом спостерігаються негативні тенденції, такі як: скорочення експорту, імпорту, від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі, несприятлива структура експорту, імпорту. Подальше ефективне налагодження торговельних взаємовідносин з торговельними партнерами забезпечить зростання виробництва товарів та значні надходження коштів до нашої країни, що позитивно впливатиме на розвиток національної економіки.

Україна співпрацює зі світовим економічним простором та є активним учасником міжнародного інвестиційного ринку, але в 2014 році кількість іноземних інвестицій в нашу країну скоротилась. Тому, для подальшого розвитку цих відносин Україна повинна вдосконалювати регулятивні механізми для залучення у вітчизняну економіку іноземних інвестицій.

Трудова міграція населення України стала невід'ємною частиною та основним засобом забезпечення достатнього рівня життя людей. Україна зіткнулась з наступними проблемами, такими як: недостатня кількість робочих місць, низький рівень оплати праці. Наслідки трудової міграції для України наступні: використання іншими країнами українського людського потенціалу, «витік мізків», негативний вплив на соціально-економічний розвиток. Тому, нашій державі потрібно налагоджувати відносини між Україною та іншими країнами у міграційній сфері.

Тому на сьогоднішній день нагальною потребою є вирішення проблеми подальшої інтеграції України до світової економічної системи.

Активізація взаємодії України з іншими країнами світу буде сприяти підвищенню ефективності використання ресурсів за рахунок міжнародної спеціалізації, залученню додаткових ресурсів, підвищенню технологічного рівня виробництва, зростанню конкурентоспроможності національної економіки.

Але, разом з тим, слід звернути увагу на існування певних загроз, а саме: зростання залежності від інших країн світу, необхідність координації

економічної політики, врахування міжнародних стандартів і можливе зниження конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світовому ринку.

Необхідно створювати умови для участі України у всіх формах міжнародних економічних відносин: міжнародних торговельних відносинах, інвестиційних, технологічних, міграції робочої сили, валютно-фінансових відносинах.

Потрібно максимально використовувати економічний потенціал, наявні матеріальні, людські, інтелектуальні, технологічні ресурси. Необхідними умовами для цього є: макроекономічна і політична стабільність, державна підтримка створення нових технологій і розвитку високотехнологічних виробництв, створення гідних умов і оплати праці, що перешкоджатиме відтоку висококваліфікованих кадрів, покращення інвестиційного клімату, що сприятиме притоку прямих іноземних інвестицій і, відповідно, нових технологій.

Важливим напрямом вирішення вказаної проблеми є орієнтація на диверсифікацію зовнішньоекономічних зв'язків, виходячи з принципу економічної ефективності.

Висновки. Пріоритетними напрямками ефективної інтеграції України до світової економічної системи мають стати:

- покращення структури експорту: орієнтація не на сировинну, а на високотехнологічну, наукоємну продукцію;
- зниження залежності від зовнішнього ринку, постачальників енергоносіїв;
- диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків;
- поліпшення інвестиційного клімату країни; створення сприятливих умов для залучення іноземного капіталу, технологій;
- створення умов для максимальної реалізації творчого потенціалу населення та запобігання відтоку робочої сили, в т.ч. висококваліфікованих кадрів з країни.

Реалізація даних напрямів сприятиме вирішенню проблеми інтеграції України до світової економічної системи.

Список літератури: 1. Биркова О.С. С кем выгоднее торговать Украине: тенденции внешней торговли [Електронний ресурс] / О.С. Биркова // Информационно -аналитическое издание «ПРОВЭД». – 2014. – Режим доступа: <http://провэд.рф/analytics/research/8553-s-kem-vygodnee-topgovaty-ukpaine-tendentsii-vo-vneshney-topgovle.html>. 2. Количество трудовых мигрантов сократилось – Госстат. [Електронний ресурс] // Информационное издание «Українська правда. Економічна правда». – 2013. – Режим доступа: <http://www.epravda.com.ua/rus/news/2013/05/29/377192/>. 3. Платіжний баланс і зовнішній борг України III квартал 2014 року [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. – 2014. – Режим доступа: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=1450222> 4. Про стан платіжного балансу в III кварталі 2014 року [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національного банку України. – 2014. – Режим доступа: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=91916>.

Bibliography (transliterated): 1. Birkova O.S. *S kem vygodnee torgovat' Ukraine: tendencii vneshnej torgovli* [JWeb] / O.S. Birkova // Informacionno -analiticheskoe izdanie «PROVJeD». – 2014. – Rezhim dostupa: <http://провэд.рф/analytics/research/8553-s-kem-vygodnee-topgovaty-ukpaine-tendentsii-vo-vneshney-topgovle.html>. 2. *Kolichestvo trudovyh migrantov sokratilos' – Gosstat*. [JWeb] // Informacionnoe izdanie «Ukrayins'ka pravda. Ekonomichna pravda». – 2013. – Rezhim dostupa: <http://www.epravda.com.ua/rus/news/2013/05/29/377192/>. 3. *Platizhny'j balans i zovnishnij borg Ukrayiny' III kvartal 2014 roku* [Elektronny'j resurs] / Oficijny'j sayt Nacional'nogo banku Ukrayiny'. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14502222>. 4. *Pro stan platizhnogo balansu v III kvartali 2014 roku* [Elektronny'j resurs] / Oficijny'j sayt Nacional'nogo banku Ukrayiny'. – 2014. – Rezhym dostupu: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=91916>.

Надійшла (received) 20.02.2015

УДК 658

А.А. КАЗАРЯН, аспірант, НТУ «ХП»

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСНУЮЧИХ МЕТОДІВ РОЗПОДІЛЕННЯ НЕПРЯМИХ ВИТРАТ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВСТАНОВЛЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті розглядаються основні методи розподілення витрат та проблема оцінки витрат на випуск продукції. Показано, що проблема оцінки в значній мірі полягає в правильному розподілі непрямих витрат. Також розглядаються проблеми, що виникають при встановленні собівартості продукції на підприємстві.

Ключові слова: непрямі витрати, розподіл непрямих витрат, метод, витрати, собівартість продукції.

Вступ. В сучасних умовах виробництва продукції питання обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції відносять до найважливіших у системі економічних досліджень, оскільки їх вирішення спрямоване на підвищення ефективності виробництва. За ознакою включення витрат до собівартості продукції їх поділяють на прямі, які безпосередньо відносять до об'єкта калькулювання, та непрямі, які не можуть бути віднесені до собівартості окремого виробу в момент їх виникнення.

Собівартість продукції є одним з найважливіших показників ефективності виробничо-господарської діяльності промислових підприємств. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємства, величина прибутку, а також можливості для реалізації інвестиційних та соціальних програм.

При використанні різних методів і баз розподілу допоміжних та обслуговуючих виробництв загальний фінансовий результат підприємства не

© А.А. Казарян, 2015